

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ-ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ-ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ

k7382195 www.fotosearch.com ©

Σχετικά video

<https://www.youtube.com/watch?v=Q63dpWUlpIM>

www.youtube.com/watch?v=6A1LFYUJMTs

Εννοιολογικός χάρτης

ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ-ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ
<p><i>ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ-ΜΟΡΦΕΣ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Φυλετικός ✓ Εθνικισμός ✓ Κοινωνικός ✓ Σεξισμός 	<p><i>ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Άνεργοι • Μειονότητες • Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες • Ασθενείς του aids • Α.Μ.Ε.Α • Τοξικομανείς • Φυλακισμένοι • Αιχμάλωτοι πολέμου • Ορφανά • Φτωχοί • Αναλφάβητοι • Μετανάστες • Πρόσφυγες
<i>ΑΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ</i>	
<i>ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ</i>	
<p>1.Περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς</p> <p>2.Επιπτώσεις (ανάλογα με τη μορφή του ρατσισμού)</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ✓ Ανισότητες, διακρίσεις, κοινωνικός αποκλεισμός ✓ Άτομο-κοινωνία-πολιτισμός-διακρατικές σχέσεις <p>3.Αιτίες</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Κοινωνία (στερεότυπα, προκαταλήψεις, κοινωνικά προβλήματα, κρίση ηθικών αξιών) ✓ Πόλεμοι-οικολογικό πρόβλημα-φτώχεια (Μεταναστευτικό ρεύμα-πρόσφυγες) ✓ Οικογένεια ✓ ΜΜΕ ✓ Άτομο (ημιμάθεια, χαμηλόπνευματικό υπόβαθρο, απουσία κριτικής σκέψης κ.λπ.) ✓ Θρησκευτικά δόγματα ✓ Ιστορικό παρελθόν (βίαιες συγκρούσεις μεταξύ εθνών) ✓ Πολιτική (δημαγωγία-εθνικισμός) <p>4.Τρόποι αντιμετώπισης</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Φορείς κοινωνικοποίησης (οικογένεια, σχολείο, ΜΜΕ, πολιτεία, εκκλησία) ✓ Άτομο ✓ Οικουμενικό πνεύμα (αναγνώριση της προσφοράς όλων των πολιτισμών στη διαμόρφωση του οικουμενικού πολιτισμού) ✓ Οικουμενικό πνεύμα (αναγνώριση της προσφοράς όλων των πολιτισμών στη διαμόρφωση του οικουμενικού πολιτισμού) ✓ Διεθνής συνεργασία για την εξάλειψη των οικουμενικών προβλημάτων 	

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ

Σtereότυπο	είναι μια απλουστευμένη ή/και τυποποιημένη αντίληψη ή μια εικόνα, που διαμορφώνουν από κοινού οι άνθρωποι για μια άλλη ομάδα. Τα στερεότυπα μπορούν να είναι θετικά ή αρνητικά και είναι χαρακτηριστικές γενικεύσεις βασισμένες στην ελάχιστη ή περιορισμένη γνώση για μια ομάδα ανθρώπων. Τέτοιες υπεραπλουστευμένες αντιλήψεις, απόψεις, ή εικόνες, είναι βασισμένες στην υπόθεση ότι υπάρχουν κοινές ιδιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που τα μέλη της άλλης ομάδας έχουν.
Προκατάληψη	Η προκατάληψη δεν είναι μόνο μια δεδηλωμένη άποψη ή πεποίθηση, αλλά και μια τοποθέτηση που περιλαμβάνει συναισθήματα όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια.
Διάκριση	Η διάκριση εμφανίζεται όταν αντιμετωπίζεται ένα πρόσωπο λιγότερο ευνοϊκά έναντι κάποιου άλλου και η στάση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογηθεί αλλιώς, παρά μόνο ως ένα άμεσο αποτέλεσμα της προκατάληψης. Αποτέλεσμα των διακρίσεων είναι ο περιορισμός ή στέρηση των δικαιωμάτων μιας ορισμένης κατηγορίας πολιτών που θεωρούνται κατώτεροι π.χ. οι φυλετικές διακρίσεις των λευκών εναντίον των μαύρων, κοινωνικές διακρίσεις σε βάρος των γυναικών / των αναπήρων, ταξικές διακρίσεις
Ισότητα	Το δικαίωμα της ίσης (χωρίς διακρίσεις) αντιμετώπισης των ανθρώπων-πολιτών από τα θεσμικά όργανα μιας πολιτείας
Κοινωνικός αποκλεισμός	Κάθε προσπάθεια παρεμπόδισης ατόμων ή κοινωνικών ομάδων να ασκήσουν τα δικαιώματά τους και να απολαύσουν τα δημόσια αγαθά (συμμετοχή στα κοινά, εκπαίδευση, περίθαλψη κτλ).
Ξενοφοβία	Το αίσθημα φόβου ή αντιπάθειας σε κάθε τι ξένο.
Μισαλλοδοξία	Το μίσος ενός ανθρώπου ή μιας κοινωνικής ομάδας για ιδέες και τρόπους ζωής που διαφέρουν από τους δικές της. Η μισαλλοδοξία ισοδυναμεί με έλλειψη ανεκτικότητας
Ανεκτικότητα	Το να δεχόμαστε τους άλλους με τις ιδιαιτερότητες τους.
Πολιτισμική ποικιλομορφία	Η αναγνώριση και ο σεβασμός των ιδιαίτερων γνωρισμάτων που συγκροτούν την πολιτισμική φυσιογνωμία ενός έθνους ή μιας εθνότητας (γλώσσα, ενδυμασία, τρόπος ζωής, παραδόσεις, θρησκεία κτλ).
Ρατσισμός	Είναι ένα σύνθετο φαινόμενο που οικοδομείται τόσο από στερεότυπα όσο και από προκαταλήψεις. Ορίζεται ως η προκατάληψη έναντι μιας φυλετικής, εθνικής, κοινωνικής, θρησκευτικής κτλ, ομάδας, και εκδηλώνεται με δυσμενή διάκριση, την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό αυτής της ομάδας.
Φυλετικός ρατσισμός	διάκριση των λαών με κριτήριο το χρώμα, τη φυλή.
Θρησκευτικός ρατσισμός	Διάκριση με κριτήριο τη θρησκεία.
Κοινωνικός ρατσισμός	διάκριση με κριτήριο την κοινωνική θέση κάποιου ή τις αδυναμίες του. θεωρείται η διάκριση εναντίον ανθρώπων βασισμένη στο φύλο τους ή τον

Σεξισμός	σεξουαλικό τους προσανατολισμό, πρόκειται για φανατική εξύψωση κάθε όψης της εθνικής ζωής, καθώς και η υποτίμηση και καταπολέμηση κάθε ξένου στοιχείου.
Εθνικισμός	Η φανατική προσήλωση στην ιδέα της πατρίδας, που συνοδεύεται από μίσος και περιφρόνηση για τους άλλους λαούς και που συχνά εκδηλώνεται με επιθετικότητα εναντίον τους. Η λέξη είναι γαλλική: chauvinisme.
Σοβινισμός	
Πατριωτισμός Φιλοπατρία	Αποτελεί την ανιδιοτελή αγάπη κάποιου προς την πατρίδα, η οποία μπορεί να είναι τόσο μεγάλη που να τον οδηγήσει ως την υπέρτατη θυσία, δηλαδή τη θυσία της ζωής του γι' αυτήν.
Μετανάστης	Είναι το πρόσωπο που προβαίνει σε εκούσια εγκατάλειψη της πατρίδας του, προκειμένου να εγκατασταθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα σε άλλη χώρα
Πρόσφυγας	Ο άνθρωπος που εγκαταλείπει αναγκαστικά την πατρίδα του (συνήθως κάτω από την πίεση πολιτικών διώξεων ή πολέμου) και ζητά άσυλο σε άλλη χώρα
Μειονότητα	Μια ομάδα ανθρώπων που διαφέρει πολιτικά ή φυλετικά από το σύνολο του πληθυσμού μιας χώρας, του οποίου αποτελούν μέρος.
Πολυπολιτισμικότητα Πολυπολιτισμικές κοινωνίες	Η πολυπολιτισμικότητα είναι ένας σύγχρονος όρος που εκφράζει τη συνύπαρξη και την ελεύθερη επικοινωνία μιας εθνικής-πολιτιστικής κοινότητας με άλλες με τις οποίες συμβιώνει, είτε μέσα στα όρια του εθνικού κράτους είτε στο πλαίσιο ευρύτερων κρατικών ενότητων. (Ιστορία Κοινωνικών επιστημών, Β' Λυκείου, Ο.Ε.Δ.Β. 2002, σ.176) Η πολυπολιτισμικότητα είναι γεγονός για τις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες. Αυτό οφείλεται σε παράγοντες ιστορικούς, οικονομικούς και πολιτικούς , όπως για παράδειγμα το τέλος της αποικιοκρατίας, η μετανάστευση, η προσφυγιά, αλλά και η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων μετά τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Ετερότητα	Ετερότητα είναι η κατάσταση ή η ιδιότητα του άλλου. Προϋποθέτει ένα εγώ/εμείς που αυτοπροσδιορίζεται σε σχέση με ένα άλλο/άλλους. Ετερότητα είναι επίσης η κατάσταση στην οποία ένα άτομο αναγνωρίζει ότι είναι μοναδικά διαφορετικός/-ή από άλλους ανθρώπους. Ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις σχέσεις ισχύος και εξουσίας και τις προοπτικές επιβίωσης ή ένταξης και ανέλιξης, οι μειοψηφικές-μειονοτικές ομάδες απορρίπτονται ή εναγκαλίζονται την ιδιότητά τους ως «άλλοι» στο πλαίσιο αυτής της κοινωνικής δυναμικής των διακρίσεων, του αποκλεισμού και της διεκδίκησης δικαιωμάτων και ισότιμης κοινωνικής συμμετοχής
Ανεκτικότητα	Ανεκτικότητα είναι εκείνη η εσωτερική δύναμη που εκφράζεται με τη δεκτικότητα σε άλλες απόψεις, πάντα στα όρια του μέτρου, επιτρέπει στον άνθρωπο να σέβεται και να κατανοεί τη διαφορετικότητα ατόμων, ομάδων, λαών, ιδεών, με στόχο τη δημιουργική προσέγγιση και την πρόοδο, ατομική και συλλογική.

Μορφές/εκδηλώσεις του ρατσισμού

Ο φυλετικός ρατσισμός, του οποίου ιστορικά παραδείγματα αποτελούν:

- Ο αντισημιτισμός, το μίσος δηλαδή εναντίων των Εβραίων.
- Η ανωτερότητα της λευκής έναντι της μαύρης φυλής (δείκτης νοημοσύνης).
- Ο πνευματικός ελιτισμός που φαίνεται στη φράση «Πας μη Έλλην βάρβαρος» (αρχαία Ελλάδα).

Ο πολιτισμικός ρατσισμός:

Η πίστη στην ανωτερότητα της Δύσης/του πρώτου κόσμου έναντι της κατωτερότητας των υπανάπτυκτων λαών/του τρίτου κόσμου με κριτήρια την κουλτούρα και την πολιτισμική ταυτότητα (λ.χ. ο γλωσσικός ρατσισμός στη Γαλλία).

Ο θρησκευτικός ρατσισμός:

Οι Μουσουλμάνοι έναντι των Χριστιανών, με τη δημιουργία θρησκευτικών μειονοτήτων.

Ο κοινωνικός ρατσισμός: Η διάκριση με βάση

- ✓ την κοινωνική θέση/κύρος,
- ✓ το επάγγελμα, το πνευματικό επίπεδο,
- ✓ τον τόπο διαμονής,
- ✓ το φύλο,
- ✓ την οικονομική κατάσταση,
- ✓ τον τρόπο διασκέδασης,
- ✓ την ενδυμασία, τον τρόπο ομιλίας,
- ✓ την ηλικία,
- ✓ την επίδοση στο σχολείο,
- ✓ τη σεξουαλική προτίμηση κ.α.

Ο ρατσισμός εκδηλώνεται απέναντι σε κάθε μειονότητα (τσιγγάνους, μετανάστες, ομοφυλόφιλους, ιερόδουλες, φυλακισμένους, ναρκομανείς, φορείς AIDS, άτομα με ειδικές ανάγκες κ.α.), στις γυναίκες, στην Τρίτη ηλικία, σε πλούσιους και φτωχούς κ.λπ. Διαπιστώνουμε ότι παρατηρείται στο σχολείο, στην οικογένεια, στο επάγγελμα, στην τέχνη και στον αθλητισμό, στην πολιτική και στην επιστήμη, στις καθημερινές διαπροσωπικές σχέσεις, στα Μ.Μ.Ε., στη θρησκεία κ.ά.

Ρατσισμός- Ιστορική αναδρομή

Στα πλαίσια της ιστορικής πρακτικής συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της αναβίωσης παρωχημένων ιδεολογιών και αντιλήψεων. Σήμερα, στην εποχή του θάμβους και της παράκρουσης, εντοπίζεται η αναβίωση απόψεων αντικοινωνικών όπως αυτές του ρατσισμού. **Με τον όρο αυτό εννοούμε το σύνολο των αντιεπιστημονικών θεωριών που υποστήριζαν τον προαιώνιο διχασμό των ανθρώπων σε ανώτερες και κατώτερες φυλές.** Κατά τις θεωρίες αυτές οι «άριες» φυλές είναι οι μόνες ικανές να δημιουργήσουν πολιτισμό και σκοπός τους είναι να κυριαρχήσουν πάνω στις υπόλοιπες που είναι πολιτισμικά, πνευματικά, ηθικά, οικονομικά, κοινωνικά κατώτερες.

Οι ρατσιστικές αντιλήψεις αναπτύχθηκαν συστηματικά την περίοδο της φεουδαρχίας **κατά τον Μεσαίωνα** για να νομιμοποιήσουν την διάκριση των ευγενών από τον όχλο και να αιτιολογήσουν την ταξική ανισότητα και εκμετάλλευση. **Κατά τον 16ο έως τον 18ο αιώνα** αποτέλεσαν το κατάλληλο ιδεολογικό υπόβαθρο για την νομιμοποίηση της απάνθρωπης συμπεριφοράς προς τους ιθαγενείς της Αμερικής και της Αφρικής, την περίοδο της

αποικιοκρατίας. Ωστόσο τον 19ο αιώνα έχουμε τα πρώτα θεωρητικά κείμενα για την επιστημονική αιτιολόγηση του ρατσισμού: α) Γκομπινό, «Δοκίμιο για την ανισότητα των ανθρωπίνων φυλών». Κατά αυτόν η άρια φυλή απαρτίζεται από τους ξανθόμαλλους και γαλανομάτες των βόρειων περιοχών, η οποία διατηρήθηκε στην καθαρότερη μορφή της στην αριστοκρατία των γερμανικών λαών. β) Νοτ, και Γκλίντον: «Τύποι της ανθρωπότητας». Προσπάθησαν να αποδείξουν την βιολογική κατωτερότητα των μαύρων! Το 1933 ο **Αδόλφος Χίτλερ με τον Γκαίμπελς, θεωρητικό του ναζισμού**, καθιστούν τον ναζισμό επίσημη ιδεολογία του γερμανικού κράτους, μια ιδεολογία που αποτελεί την σκληρότερη μορφή ρατσισμού που γνώρισε η ιστορία του ανθρώπου.

Νεορατσισμός-ξενοφοβία

(πηγή: <http://edu09.pbworks.com>)

Η σημερινή μορφή του ρατσισμού απασχολεί όλες τις σύγχρονες κοινωνίες στον πλανήτη μας. Ιδιαίτερα στην Ευρώπη, ο νεορατσισμός ως φαινόμενο εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στη Γαλλία ως πολιτική έκφραση και πρακτική της άκρας δεξιάς ενάντια στο διογκούμενο κύμα μεταναστών που έφταναν από την Αφρική στην Ευρώπη. Ο νεορατσισμός διαφέρει από τον παραδοσιακό ρατσισμό διότι παρουσιάζεται ως ήπιος και **επικεντρώνεται περισσότερο στις πολιτισμικές διαφορές σε σχέση με τον παραδοσιακό ρατσισμό**. Ο νεορατσισμός προάγει τον πολιτισμικό διαχωρισμό και συνεπώς το γεωγραφικό διαχωρισμό που είναι απαραίτητος για τη διατήρηση του «ζωτικού χώρου» των ημεδαπών.

Ο νεορατσισμός ως πολιτική κίνηση και δόγμα της άκρας δεξιάς εμφανίζεται ως η «μοναδική» γραμμή άμυνας της κοινωνίας στη συνεχόμενη και ανεξέλεγκτη εισροή ξένων. Έτσι, σε περιπτώσεις εθνικιστικών εξάρσεων, οι διακρίσεις ενάντια στους ξένους γίνονται περισσότερες και περισσότερο εμφανείς. **Ο νεορατσισμός δεν βασίζεται στα διαφορετικά βιολογικά χαρακτηριστικά αλλά επικαλείται τις ασύμβατες πολιτισμικές διαφορές** π.χ. των μεταναστών με τους γηγενείς πληθυσμούς των χωρών που εργάζονται και διαβιώνουν (Βεργίδη, 1998). Επιπλέον, ο νεορατσισμός **υποστηρίζει το «φυσικό» δικαίωμα κάθε εθνικής ομάδας να προστατεύσει την ταυτότητά της** προβάλλοντας την αναγκαία διάκριση σε μια κυρίαρχη ομάδα έναντι των άλλων ομάδων μιας κοινωνίας με απώτερο σκοπό τη νομιμοποίηση της μεροληπτικής μεταχείρισης σε βάρος των άλλων.

Η σχέση του εθνικισμού με τον νεορατσισμό

Επίσης θα πρέπει να προσεχθεί η σχέση του εθνικισμού με τον νεορατσισμό. Ο νεορατσισμός υποστηρίζει την καθαρότητα της φυλής με βάση βιολογικά στοιχεία και επιστημονικές αποδείξεις, ενώ ο εθνικισμός προσπαθεί να διατηρήσει την εθνική ταυτότητα, την κουλτούρα και το κοινό παρελθόν αναλλοίωτο από τις παρεμβολές που προκαλούνται από τις επιμειξίες με άτομα άλλων πολιτισμών και κουλτούρας.

Πολλές φορές ο εθνικισμός μπορεί να φτάσει στο επίπεδο της προσήλωσης σε εθνικά ιδεώδη, πρεσβεύοντας την άποψη ότι ένα έθνος είναι ανώτερο από κάποιο άλλο. Επίσης, ο εθνικισμός προβάλλει έντονα την έννοια της εθνικής ταυτότητας και σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2004) η ιδεολογία του εθνικισμού που εμφανίστηκε στο πλαίσιο αστικών επαναστάσεων έθετε ως πολιτικό θεμέλιο του κράτους, την έννοια του έθνους (εθνικό κράτος) και όχι π.χ., τη θρησκεία ή τον βασιλιά. Φορείς νέων πολιτισμών και κουλτούρας είναι οι μετανάστες και άρα αποτελούν κίνδυνο για την αλλοίωση της εθνικής ταυτότητας. Με αυτό τον τρόπο τα δύο ιδεολογικά ρεύματα συναντιούνται, εξυπηρετώντας το ένα το άλλο.

Πηγή : Racism and Xenophobia in Society, Education, and Sport Settings

Asterios Patsiaouras

Department of Physical Education and Sports Sciences, University of Thessaly, Trikala, Hellas

Ξενοφοβία

Στο αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης ορισμός της ξενοφοβίας είναι "ο νοσηρός φόβος προς τους αλλοδαπούς ή τις ξένες χώρες". Με άλλα λόγια, αυτό σημαίνει μια αποστροφή σε ξένους ή αλλοδαπούς.

Η ξενοφοβία είναι ένα συναίσθημα ή μια αντίληψη βασισμένη σε κοινωνικά κατασκευασμένες εικόνες και ιδέες και όχι σε ορθολογικά ή αντικειμενικά γεγονότα.

Μια ξενοφοβική αντίληψη του κόσμου υποβιβάζει τα σύνθετα κοινωνικά και πολιτιστικά φαινόμενα σε απλοϊκά καλά και κακά σενάρια.

"Εμείς" (οι ντόπιοι) = το μοντέλο, οι καλοί και φυσιολογικοί, το σημείο αναφοράς που ο καθένας θα πρέπει να μοιάζει, να αισθάνεται, να σκέφτεται βάσει αυτού - σε σχέση με "τους" (οι ξένοι) = οι εγκληματίες, η απειλή, η διαταραχή, οι βίαιοι, οι διαρρήκτες, οι εισβολείς, κλπ. "Εμείς" (οι ντόπιοι) είμαστε οι καλοί σε σχέση με "τους" (οι άλλοι), οι κακοί. Είναι προφανές ότι δίνουμε αξία στις αντιλήψεις που έχουμε ως προς τους άλλους και τους εαυτούς μας, όπως

"Εμείς" = θετικό και "αυτοί" = αρνητικό.

Η οικοδόμηση της ταυτότητάς μας ως άτομα και μέλη μιας ομάδας, μιας εθνικής ομάδας, ενός έθνους, κλπ. προϋποθέτει γνώση της πολυμορφίας στην κοινωνία και της διαφορετικότητας από τους άλλους, κάτι το οποίο από μόνο του δεν είναι αρνητικό όσο η πολυμορφία δε θεωρείται απειλή και η αναγνώριση αυτών των διαφορών δεν χρησιμοποιείται για πολιτική χειραγώγηση. Ο αλλότριος θα πρέπει να θεωρηθεί καταρχάς ως αδελφός ή αδελφή, ως ένας συνάνθρωπος και όχι σαν ξένος, εχθρός ή αντίπαλος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ στην Ανατολική Ευρώπη, οι κύριοι στόχοι της ξενοφοβίας είναι πιθανόν μέλη μειονοτικών ομάδων, σε πολλές δυτικές χώρες, οι στόχοι τείνουν να είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που προέρχονται από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Παρά το γεγονός ότι ο φόβος των αλλοδαπών - ξενοφοβία - θεωρείται ηθικά απαράδεκτος και έρχεται σε αντίθεση με ό, τι θα συνιστούσε μια κουλτούρα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν είναι παράνομος και συνεπώς δεν μπορεί να τιμωρείται νομικά ως τέτοιος. Κατά συνέπεια, είναι μόνο οι εκδηλώσεις ξενοφοβίας, (οι οποίες μπορούν να προέλθουν από τις ξενοφοβικές αντιλήψεις και οι οποίες μπορούν να πάρουν ως προς τη συμπεριφορά ή σωματικά βίαιες μορφές, όπως οι πράξεις των ρατσιστικών επιθέσεων, των διακρίσεων στην εργασία, φραστικές επιθέσεις ή κατάχρηση, εθνοκάθαρση, γενοκτονία, κλπ.) που υπόκεινται σε κυρώσεις κατά το μέτρο που υπάρχουν νόμοι που μπορούν να χαρακτηρίσουν τις δράσεις αυτές ως εγκλήματα.

Επιπτώσεις

Οι συνέπειες του ρατσισμού είναι δραματικές τόσο για τους ίδιους τους υποστηρικτές του όσο και για τα θύματα αλλά και στο σύνολο της κοινωνίας.

A.

Τα άτομα που διακατέχονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις-το «προφιλ» του ρατσιστή

Ένας άνθρωπος που ενστερνίζεται τη ρατσιστική ιδεολογία είναι φανατικός ,λόγω της δογματικότητας στη σκέψη και στις επιλογές δράσης.

Πνευματικός τομέας

- ✓ απουσιάζει η ευθυκρισία (ορθή και δίκαιη κρίση), με συνέπεια τη **μεροληψία** και, κατ' επέκταση, τις **αδικίες** και την **προσβολή** της **ανθρώπινης αξιοπρέπειας**.
- ✓ **Υπονομεύεται** η προσπάθεια του ανθρώπου να **μορφωθεί**, να διευρύνει τους ορίζοντές του, αναζητώντας την αλήθεια ελεύθερα και απροκάλυπτα.
- ✓ Το άτομο γίνεται εύκολη λεία των **δημαγωγών**, γι' αυτό υφίσταται **χειραγώγηση** και **μαζοποίηση** στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς.

- ✓ Περιορίζεται η γόνιμη αμφισβήτηση, οπότε δεν αντιμετωπίζονται τα «κακώς» κείμενα και διαιώνεται ο **συντηρητισμός**.
- ✓ Μειώνεται η δεκτικότητα στο καινούριο, με αποτέλεσμα τη **στασιμότητα** σε όλα τα πεδία της ανθρώπινης δράσης.

Ψυχολογικός τομέας

- ✓ Ενισχύεται η **μοναξιά** σε ατομικό επίπεδο .
- ✓ Προκαλούνται συναισθήματα **απογοήτευσης**, εγείρεται έντονο **μίσος** και **οργή**.
- ✓ Εδραιώνεται ο **ρατσισμός** και εντείνονται οι αλλοτριωτικές συνέπειες του (βία, περιθωριοποίηση κ.α.).
- ✓

B.

Άνθρωποι που υφίστανται ρατσιστική συμπεριφορά

(συνέπειες σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους).

- ✓ **Καταπάτηση θεμελιωδών δικαιωμάτων** (εργασία, υγεία, περίθαλψη, εκπαίδευση), προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αποκλεισμός από αγαθά, απαιδευσία, χειραγώγηση, υποτίμηση, εκμετάλλευση, οικονομική εξάρτηση, επιβίωση κάτω από το όριο της βιωσιμότητας (γενικευμένος αποκλεισμός).
- ✓ **Ψυχολογική καταρράκωση των θυμάτων** του ρατσισμού (άγχος, ανασφάλεια, αβεβαιότητα), αφού διαρκώς βρίσκονται υπό απειλή

Γ. Κοινωνία-πολιτισμός

Κοινωνικές σχέσεις

- ✓ **Έξαρση αντικοινωνικών φαινομένων** (βία, έγκλημα από περιθωριοποίηση): Η έλλειψη συνεργασίας και αλληλεγγύης οδηγεί σε απώλεια της συνεκτικότητας των κοινωνιών και προκαλεί γενικότερη αποσταθεροποίηση. Επίσης η ειρήνη καθίσταται επισφαλής λόγω της εξάρσης των εθνικισμών.
- ✓ **Υπονομεύεται το πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης**, ενώ **δηλητηριάζονται οι υγιείς ανθρώπινες σχέσεις**.

Πολιτισμός

- ✓ **Ανακόπτεται η εξέλιξη** σε οικονομικό, τεχνολογικό, επιστημονικό και καλλιτεχνικό επίπεδο. καθώς αποκλείονται ακόμη και όσοι έχουν την ικανότητα να προσφέρουν.
- ✓ Εντείνεται η καταστροφή μνημείων, πληθαίνουν οι βανδαλισμοί και, γενικότερα, βεβαιώνεται ο **σκοταδισμός** από φαινόμενα που φράζουν την ορθή σκέψη και θολώνουν την όραση.
- ✓ Αυξάνονται τα δείγματα της στράτευσης της τέχνης και του εκφυλισμού της αθλητικής ιδέας.

Πολιτικός τομέας

- ✓ Κλονίζεται η **δημοκρατία**, αφού ενισχύονται οι αποκλεισμοί, καταργείται η ελευθερία σκέψης και έκφρασης και απουσιάζει ο γόνιμος διάλογος. Έτσι, διαιώνονται οι υπάρχουσες ανισότητες, δεν προσφέρονται ίσες ευκαιρίες στους πολίτες και εδραιώνεται η αναξιοκρατία.

Εθνικός τομέας-

- ✓ Αδυναμία αφομοίωσης των υγιών στοιχείων από τους άλλους πολιτισμούς, την ξένη κουλτούρα-ενισχύεται ο εθνοκεντρισμός, ο εθνικισμός και η ξеноφοβία.
- ✓ Τα έθνη οδηγούνται στην **απομόνωση** και στην **εσωστρέφεια** .
- ✓ Σε αρκετές περιπτώσεις εμφανίζονται οι εξής κίνδυνοι: **απώλεια της συνεκτικότητας** και **εμφύλιοι πόλεμοι**, καθώς τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις οδηγούν σε ιδεοληψίες, φανατισμούς και δρουν διασπαστικά σε μια χώρα.

Διεθνιστικός τομέας-διακρατικές σχέσεις

- ✓ Σημειώνεται **αποσταθεροποίηση** των **διεθνών σχέσεων**, υποθάλπονται εθνικισμοί και καθίσταται επισφαλής η ειρηνική συνύπαρξη των λαών.

Αιτίες και τρόποι αντιμετώπισης

Οι αιτίες του φαινομένου εντοπίζονται

A. στην κοινωνία η οποία προβάλλει και τελικά επιβάλλει τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις, αφού τα μέλη της τα εσωτερικεύουν – συνήθως, αυθόρμητα και ασυνείδητα.

B. στην **απουσία ουσιώδους και ανθρωπιστικής μόρφωσης** για την οποία ευθύνονται κυρίως οι φορείς αγωγής αλλά και κάθε άτομο ξεχωριστά.

Γ. στον εκφυλισμό των ηθικών αξιών που διαβρώνουν την κοινωνική ζωή.

Οι τρόποι αντιμετώπισης συνδέονται άρρηκτα με τις αιτίες που προκαλούν τα προβλήματα, γι' αυτό παρουσιάζουμε τις αιτίες παράλληλα με τους τρόπους αντιμετώπισης.

Αιτίες	Τρόποι αντιμετώπισης
<p>Ηθική και κοινωνική κρίση</p> <p>-Η κοινωνία των ευκολιών και των ανέσεων που επιφέρει πνευματική ραθυμία /μαλθακότητα.</p> <p>-Το κυρίαρχο υλιστικό πρότυπο που ναρκοθετεί τον πνευματικό πολιτισμό.</p> <p>-Η κρίση των αξιών που οδηγεί σε ηθική χαλάρωση και σε αδυναμία διαμόρφωσης «εσωτερικού» ανθρώπου.</p> <p>-Οι αδικίες, οι ανισότητες και τα οικονομικά αδιέξοδα καθιστούν ευχερέστερη την άκριτη αποδοχή απόψεων.</p> <p style="text-align: center;">Κοινωνικοί φορείς</p> <p>Οικογένεια Η αδυναμία υγιούς κοινωνικής αγωγής από τους γονείς, όταν οι ίδιοι αποτελούν αρνητικά παραδείγματα/πρότυπα με τη συμπεριφορά τους Η έλλειψη διαλόγου και η επιβολή απόψεων που ενισχύουν τη συντήρηση και την αναπαραγωγή γενικευμένων και εσφαλμένων απόψεων/πεποιθήσεων.</p> <p>Σχολείο Η αυταρχική και δογματική εκπαίδευση που δαιμονίζει το σπόρο της προκατάληψης. Ο γνωσιοκεντρικός χαρακτήρας του σχολείου και η ωφελμιστική μάθηση, που δεν</p>	<p>-Επαναπροσδιορισμός των ηθικών αξιών που θα προκύψει μόνο αν αλλάξουν οι κοινωνικές δομές</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης ✓ Επιστήμη-Τεχνολογία με ανθρωπιστικό προσανατολισμό ✓ Ανθρωπιστική εκπαίδευση ✓ Αναβάθμιση των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών ✓ Αλλαγές σε διεθνές επίπεδο <p style="text-align: center;"><i>κ.λπ.</i></p> <p style="text-align: center;">Κοινωνικοί φορείς</p> <p>Οικογένεια Διάλογος στο σπίτι, σεβασμός στην προσωπικότητα του παιχιδιού, ενίσχυση της αυτενέργειας του νέου, καλλιέργεια φιλερευνητικού πνεύματος. Οι γονείς οφείλουν να αποτελούν πρότυπα πνευματικής ηθικής ωριμότητας.</p> <p>Σχολείο Παροχή ανθρωπιστικής αγωγής και παιδείας, όξυνση της κριτικής ικανότητας, επιβράβευση της ηθικής συνείδησης, προκειμένου να εθιστούν οι μαθητές στη διαλλακτικότητα, την ανεκτικότητα και τον αλληλοσεβασμό.</p>

<p>καλλιεργούν το σπόρο της αμφιβολίας ούτε τις ανθρωπιστικές αξίες</p> <p>Η υπερτίμηση του εθνικού πολιτισμού και υποτίμηση των άλλων (προγονολατρία και ξενοφοβία).</p> <p>M.M.E. Η παραπληροφόρηση, που υπηρετεί μηχανισμούς προπαγάνδας. Οι τεχνικές υποβολής μέσω των διαφημίσεων.</p> <p>Πολιτική Ο πολιτικός ή εθνικός φανατισμός. Η πολιτική προπαγάνδα, με σκοπό την ικανοποίηση συμφερόντων.</p> <p>Πνευματικοί άνθρωποι Ελιτισμός, δεν ανταποκρίνονται στον κοινωνικό τους ρόλο</p>	<p>εθνική αγωγή με σκοπό την αποφυγή προγονοπληξίας ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης Καθολικός ανθρωπισμός Διδασκαλία του παγκόσμιου πολιτισμού - καλλιέργεια πνεύματος διεθνισμού.</p> <p>M.M.E. Αμερόληπτη και πολυδιάστατη πληροφόρηση, προβολή υγιών προτύπων.</p> <p>Κράτος / Πολιτεία Ενίσχυση της δημοκρατίας και αποφυγή της δημοκοπίας και λαϊκισμού.</p> <p>Πνευματικοί άνθρωποι Αφύπνιση της κοινής γνώμης και ανάληψη δράσης από καλλιτέχνες και επιστήμονες, με στόχο την έρευνα και την αποκάλυψη της αλήθειας προς χάρη του ανθρώπου.</p> <p>Το άτομο Καλλιέργεια της γόνιμης αμφιβολίας, πνευματικότητα (διάβασμα, ενημέρωση), διεύρυνση οριζόντων με ταξίδια που αποτελούν εμπειρίες ζωής.</p> <p>Άσκηση αυτοκριτικής με στόχο την αυτογνωσία και τον περιορισμό των αδυναμιών που τροφοδοτούν τις προκαταλήψεις, απόκτηση κοινωνικής συνείδησης.</p>
---	--

ΚΕΙΜΕΝΟ ΓΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ

Πώς γεννιέται η ξενοφοβία

Ζούμε σε μια κοινωνία στην οποία αισθανόμαστε συχνά ότι απειλούμαστε. Η παγκοσμιοποίηση..., οι φυσικές καταστροφές, η οικονομική κρίση, οι δυσκολίες της καθημερινής ζωής μάς δημιουργούν την αίσθηση ότι δεν τα καταφέρνουμε πλέον να αντιμετωπίσουμε. απειλές που είναι συχνά απρόβλεπτες. Αισθανόμαστε ανυπεράσπιστοι και ανίκανοι να δράσουμε, και συνεπώς φοβόμαστε. Είναι ένας ακαθόριστος φόβος τον οποίο μεταφέρουμε κυρίως στους ξένους».

Ο Αλέν Τουρέν μιλάει στον Φάμπιο Γκαμπάρο, ανταποκριτή της ιταλικής «La Repubblica» στο Παρίσι. Ο γάλλος κοινωνιολόγος εξηγεί το φαινόμενο της ξενοφοβίας ως αντίδραση που αποκαλύπτει τις αντιφάσεις μιας όλο και πιο κατακερματισμένης και ανασφαλούς κοινωνίας: **«Μέσα από την ξενοφοβία εκδηλώνεται ο φόβος για όποιον είναι διαφορετικός από μας όχι μόνο στη φυσική του μορφή, αλλά και στην κουλτούρα, τη θρησκεία ή τους τρόπους ζωής.**

Τα χαρακτηριστικά του άλλου, ωστόσο, είναι μόνον ένα πρόσχημα, για να μπορούμε να προβάλλουμε πάνω του τις δικές μας αγωνίες. Απορρίπτοντας τον άλλον για το ένα ή το ένα άλλο χαρακτηριστικό του, η ξενοφοβία θέτει σε κίνηση μια δυναμική η οποία φτάνει ακόμα και να αρνείται την ανθρωπιά του άλλου, χαρακτηρίζοντάς τον μη ανθρώπινο, επειδή είναι διαφορετικός από μας. Η απανθρωποποίηση.. του άλλου είναι μια από τις χειρότερες συνέπειες της ξενοφοβίας. Για τον ξενόφοβο γίνεται αδύνατο να ζήσει μαζί με τους άλλους, απέναντι στους οποίους λειτουργεί ένα αληθινό ταμπού. Οι άλλοι γίνονται αντιληπτοί ως ακάθαρτοι. Η παρουσία τους απειλεί τη καθαρότητα μιας εξιδανικευμένης.. κοινότητας, η οποία επομένως πρέπει και να προστατευτεί.

Με αυτόν τον τρόπο γεννιέται ο απόλυτος ξένος, που γίνεται παγκόσμια απειλή απέναντι στην οποία πρέπει να αμυνθούμε. **Ωθούμενος ως τις ακραίες συνέπειές του, ένας τέτοιος συλλογισμός παράγει τον ρατσισμό,** δηλαδή την πιο ακραία μορφή της ξενοφοβίας. Φυσικά, όποιος είναι ξενόφοβος κινείται πάντοτε σε ένα γενικό επίπεδο, στιγματίζοντας μιαν ολόκληρη κοινότητα, έστω και αν σε προσωπικό επίπεδο θα έχει έναν άραβα, σενεγαλέζο ή ρουμάνο φίλο, για να τον επιδεικνύει απορρίπτοντας κάθε κατηγορία για ξενοφοβία εναντίον του ιδίου.

Η αύξηση της ξενοφοβίας είναι μια ανησυχητική ένδειξη για την κοινωνία μας. Βέβαια, αν εξετάσουμε το ζήτημα σε μιαν ιστορική προοπτική, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι η ιστορία του κόσμου κυριαρχήθηκε συχνά από την απόρριψη των άλλων, των "βαρβάρων", των διαφορετικών. Στο παρελθόν υπήρξαν πολύ χειρότερες καταστάσεις από τις σημερινές, όπως, για παράδειγμα, εκείνες που γεννήθηκαν από τη μεταχείριση των δούλων και από την αποικιοκρατία. Σήμερα ωστόσο, έπειτα από μια μακρά περίοδο κατά την οποία η ξενοφοβία φαινόταν βαθμιαία να υποχωρεί, μου φαίνεται ότι επιστρέφει και μας γυρίζει πίσω στη βαρβαρότητα.

Για να κατανοήσουμε τις αιτίες αυτής της εξέλιξης, πρέπει να πάρουμε υπόψη μας ότι ζούμε σε μια κοινωνία πιο ανοιχτή και πιο κινητική, στην οποία οι επαφές ανάμεσα σε διαφορετικούς πληθυσμούς είναι πιο εύκολες και αυξάνονται διαρκώς. Είναι μια κατάσταση που παράγει αντιφατικές συνέπειες. Πλάι στο άνοιγμα και στη διαθεσιμότητα εκδηλώνεται και η επίταση της ανησυχίας, που τροφοδοτεί την απόρριψη των άλλων. Όταν όμως αντιμετωπίζεται εχθρικά και απορρίπτεται μια ολόκληρη κοινότητα, καταλήγει να αναδιπλώνεται στον εαυτό της και να βυθίζεται στη μνησικακία. Η πτώση στον κοινοτισμό και η ξενοφοβία διαπλέκονται στενά.

Η ξενοφοβία, βέβαια, γεννιέται και από μια κρίση ταυτότητας, αλλά δεν ενισχύουμε την ταυτότητά μας καταπολεμώντας όποιον είναι διαφορετικός. Αντίθετα, η επίγνωση της ταυτότητάς μας μεγαλώνει μέσα από το διάλογο με τον άλλον που διαφέρει από μας. **Σε κάθε περίπτωση, είναι αλήθεια ότι η ξενοφοβία γεννιέται όταν μια ταυτότητα αισθάνεται ότι κινδυνεύει από απειλές που δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμες.** Η παγκοσμιοποίηση, εκτός του ότι θέτει υπό αμφισβήτηση την

ταυτότητά μας, απειλεί και την ικανότητά μας για δράση. Ολο και πιο συχνά αισθανόμαστε ανήμποροι και ανίσχυροι. Σε ορισμένες καταστάσεις, όπως έχει υπογραμμίσει ο κοινωνιολόγος Αλέν Ερενμπέργκ, βρισκόμαστε μπροστά σε μια αληθινή κατάρρευση του εγώ. **Τότε γίνεται εύκολο να φορτώσουμε την ευθύνη γι' αυτή την κατάσταση σε κάποιον άλλον, ο οποίος είναι αναγνωρίσιμος από το ένα ή το άλλο ειδικό του γνώρισμα. Η αόριστη και ασύλληπτη απειλή μπορεί έτσι να εντοπιστεί και επομένως μπορεί να αποκρουστεί πιο εύκολα. Είναι η δυναμική του αποδιοπομπαίου τράγου.**

Η ασφάλεια είναι δικαίωμα όλων, το οποίο πρέπει να είναι εγγυημένο, ιδίως στο πιο αδύναμο τμήμα του πληθυσμού. Δεν πρέπει, ωστόσο, να πέφτουμε στη δημαγωγία, καθιστώντας υπεύθυνες για τις δυσκολίες μας ολόκληρες ομάδες ανθρώπων. Σήμερα όλες οι στατιστικές μάς λένε ότι η εγκληματικότητα είναι έργο κυρίως νέων μη μεταναστών. Η εγκληματική απειλή, επομένως, έρχεται από το εσωτερικό της χώρας και όχι από το εξωτερικό. Δεν είναι οι μετανάστες, που ζουν μέσα στην ανασφάλεια, εκείνοι που απειλούν την ασφάλειά μας. Χρειάζεται να συνεχίζουμε να το επαναλαμβάνουμε και να προσπαθούμε να επεξεργαζόμαστε πολιτικές ικανές να συνδυάζουν φιλοξενία των άλλων και δικαίωμα στην ασφάλεια».

Πηγή: Σημειωματάριο Ιδεών του Θανάση Γιαλκέτση στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία (5/7/09)

Κριτήριο

Κείμενο	Είδος πληροφοριών συνεκτικότητα
<p>Πας μη όμοιός μου, βάρβαρος. Αν είσαι άνδρας, βάρβαρες είναι οι γυναίκες. Αν είσαι γυναίκα, βάρβαροι είναι οι άνδρες. Αν είσαι ετερόφιλος, βάρβαροι είναι οι ομοφυλόφιλοι. Ομοφυλόφιλος, βάρβαροι οι ετεροφυλόφιλοι. Έλληνας, βάρβαροι οι Αλβανοί, οι Σκοπιανοί και ενίοτε οι Ευρωπαίοι. Αλβανός, βάρβαροι οι Έλληνες. Διανοσούμενος, βάρβαροι οι χειρώνακτες, χειρώναξ, βάρβαροι οι διανοσούμενοι. Ατελείωτος ο κατάλογος των αρνήσεων του Άλλου, του Διαφορετικού.</p> <p>Έμφυτη, εξηγούν οι ψυχολόγοι, είναι η τάση του ανθρώπου να αντιμετωπίζει με δέος τη διαφορά, να τραυματίζεται από τα παιδικά του χρόνια διαπιστώνοντας ότι είναι μόνο αγόρι ή μόνο κορίτσι, ότι είναι κάτι άλλο, το διαφορετικό, το αποκομμένο από τους γονείς του, από το σύμπαν, ένα μετέωρο άτομο που πρέπει να αυτοδιαχειριστεί τον εαυτό του. Μα αν σ' ένα παιδί είναι εξηγήσιμη μια συμπεριφορά που απορρίπτει μετά βδελυγμίας καθετί το διαφορετικό «πουφ, είναι κορίτσι» ή «πουφ είναι ΑΕΚτζής», «πουφ, είναι χοντρός» ή «πουφ, είναι Τούρκος ή Έλληνας», σε μια κοινωνία ενηλίκων επιβάλλεται μια αντιμετώπιση κατανόησης κι ανοχής της διαφορετικότητας της δικής μας και των άλλων.</p> <p>Βέβαια, όλοι κρύβουμε ένα παιδί μέσα μας. Μια έλλειψη, ένα μειονέκτημα, μια ανάγκη φανταστικής υπεροχής. Μόνο που, αν το ξέρουμε και το αναγνωρίσουμε αυτό, μπορούμε να είμαστε σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο λιγότερο κλειστοί και περισσότερο ανοικτοί, λιγότερο δογματικοί και απόλυτοι και περισσότερο ανεκτικοί ανάμεσά μας.</p> <p>Αν ο κάθε πολιτισμός ξαφνιάζεται με τη διαφορετικότητα του άλλου, αυτό δε συνηγορεί σε μια αξιολόγηση του «καλύτερου» και του «χειρότερου» από τους δύο. Αν πάρουμε π.χ το παράδειγμα των</p>	

διαφορετικών συνθηκών διατροφής, έχουμε μια μεγάλη ποικιλία προτιμήσεων και απαγορεύσεων, που δεν μπορούν να ενταχθούν σε ένα ενιαίο αξιολογικό σύστημα. Ποια σύγκριση μπορεί να υπάρχει και ποια αξιολόγηση να γίνει π.χ ανάμεσα στη χριστιανική νηστεία, στις νηστείες των ορφικών θρησκειών, στην απαγόρευση του οίνου και του χοιρινού στο Ισλάμ ή στη διαδεδομένη χορτοφαγία σε ορισμένες ανατολικές θρησκείες;

Πάντα τρώμαζε τους λαούς η διαφορετικότητα των άλλων λαών. Στη διατροφή, στη γλώσσα, στην ενδυμασία, στο χρώμα, στην κατατομή! Και πάντα αποδίδονται στους άλλους κάποια δαιμονικά χαρακτηριστικά που ήταν λίγο ή πολύ επικίνδυνα για μας. Στο σημερινό οικουμενικό κόσμο δεν υπάρχει άλλος τρόπος ειρηνικής συμβίωσης πέρα από το σεβασμό της διαφοράς, πέρα από την ανοχή. Είναι δύσκολο να ζήσουμε χωρίς δαίμονες, χωρίς βαρβάρους, αλλά ίσως δεν έχουμε και άλλη επιλογή!

Δημήτρης Κουμαντάρος, δημοσιογράφος

Ερωτήσεις

- A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 80 λέξεις.
- B1.** *«Αν ο κάθε πολιτισμός ξαφνιάζεται με τη διαφορετικότητα του άλλου, αυτό δε συνηγορεί σε μια αξιολόγηση του «καλύτερου» και του «χειρότερου» από τους δύο.»* Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης του κειμένου.
- B2.** Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η 1η και 4η παράγραφος του κειμένου;
- B3.**
A. Να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στην 4η παράγραφο του κειμένου.
B. Να εντοπίσετε την ερωτηματική πρόταση και να αιτιολογήσετε τη λειτουργία της.
- Γ. Σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στον τοπικό τύπο να τονίσετε τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού και να προτείνετε τρόπους αποτροπής του φαινομένου.

Η ανεκτικότητα και η αξία της.

Ανεκτικότητα είναι εκείνη η εσωτερική δύναμη που εκφράζεται με τη δεκτικότητα σε άλλες απόψεις, πάντα στα όρια του μέτρου, επιτρέπει στον άνθρωπο να σέβεται και να κατανοεί τη διαφορετικότητα ατόμων, ομάδων, λαών, ιδεών, με στόχο τη δημιουργική προσέγγιση και την πρόοδο, ατομική και συλλογική.

Με την ανεκτικότητα ο άνθρωπος αποκτά περισσότερες γνώσεις, διευρύνει τους πνευματικούς του ορίζοντες, μαθαίνει να σέβεται και να εμβαθύνει στις απόψεις των άλλων, ενημερώνεται και αποκτά οργανωμένη αντίληψη των πραγμάτων, άρα ξεφεύγει από την απολυτότητα, το δογματισμό, τις προλήψεις και είναι σε θέση να βρει το δρόμο του, χωρίς ακραίες απόψεις που μπορεί να τον οδηγήσουν στο φανατισμό, και τελικά τη μαζοποίηση του. Ιδιαίτερα σήμερα, σε μια εποχή πνευματικής μονομέρειας και γενικότερου εφησυχασμού, η ανεκτικότητα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη διασφάλιση της πνευματικής ελευθερίας.

Η πνευματική καλλιέργεια ως απόρροια της ανεκτικότητας δίνει έναυσμα για ενδοσκόπηση. Μέσα από την άλλη άποψη συχνά καθρεφτίζεται η προσωπική μας ανεπάρκεια. Αυτό μας ευαισθητοποιεί, οδηγεί στην αυτοκριτική, προκειμένου ν' απαλλαγούμε από πάθη και ορμέφυτα. Η ανεκτικότητα καλλιεργεί τον αυτοσεβασμό, την αξιοπρέπεια, επομένως, διαπλάθει μια ηθική προσωπικότητα που έχει αρετές και αξίες, άρα μπορεί να αντισταθεί στην αλλοτρίωση, την αχαλίνωτη επιθυμία του ανθρώπου να κυριαρχήσει στον κόσμο με αθέμιτα μέσα και να γίνει περισσότερο ιδιοτελής και καιροσκόπος.

Το άνοιγμα στο συνάνθρωπο και η δεκτικότητα συντελούν στη συναισθηματική επάρκεια, μας κάνουν ν' αγαπάμε, να συμπονάμε· αναθεωρούμε συχνά τον τρόπο αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, ο οποίος μετατρέπεται σε δημιουργική ψυχαγωγία. Φυσικό είναι, λοιπόν, να κοπάζει το αίσθημα της αυτοπροβολής, του άγχους να επικρατήσουμε έναντι των υπολοίπων, που μας οδηγεί συχνά στο μίσος και στο αίσθημα του ανικανοποίητου.

Ανεκτικότητα σημαίνει συνεργασία, συναίνεση για την αντιμετώπιση μικρών ή μεγάλων προβλημάτων. Αποφεύγονται η περιθωριοποίηση, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ενώ είμαστε σε θέση να κατανοήσουμε το ναρκομανή, τον εγκληματία και να προσφέρουμε σ' αυτούς ουσιαστική βοήθεια. Γινόμαστε οδοδείκτες κοινωνικής συνείδησης και ευαισθησίας, διαμορφώνουμε ουσιαστικές ανθρώπινες σχέσεις και, μέσα από τη θέση – αντίθεση, αγωνιζόμαστε για την προάσπιση των κοινωνικών ελευθεριών και την αναβάθμιση των θεσμών (οικογένεια, σχολείο κ.λπ.). Το συμφεροντολογικό πνεύμα αμβλύνεται, ο ατομικισμός ελαχιστοποιείται και καλλιεργείται η αλληλεγγύη.

Η εδραίωση της υγιούς δημοκρατίας στηρίζεται στο διάλογο, ο οποίος θεμελιώνεται στη θέση και στην άρνηση. Συνεπώς, η ανεκτικότητα σε απόψεις και ιδέες παρέχει τη δυνατότητα της διαφωνίας και της συμμετοχής των πολιτών στα πολιτικά δρώμενα. Εξυπνώνεται ο πολίτης σε δημιουργό της ζωής, σε γόνιμο λήπτη και πομπό πολιτικών μηνυμάτων. Βέβαια, και στο επίπεδο της πολιτικής ηγεσίας η ανεκτικότητα δημιουργεί κλίμα σύμπλευσης, ώστε ν' αποφευχθούν φαινόμενα πόλωσης -διπολισμού, αυθαιρεσιών και σκανδάλων, που υπονομεύουν τους δημοκρατικούς δεσμούς. Μόνο έτσι εξαλείφονται η τρομοκρατία και ο πολιτικός αυταρχισμός.

Η εθνική συνείδηση και η διεθνιστική αλληλεγγύη πραγματώνονται μόνον όταν υπάρχει ανεκτικότητα. Το έθνος ισχυροποιείται από τη στιγμή που ο κάθε πολίτης αναζητά την αλήθεια, σέβεται τις παραδόσεις ή εκφράζει τη διαφωνία του γι' αυτές. Μόνο τότε απομυθοποιεί το παρελθόν, κρατά το γνήσιο και αποστρέφεται το νόθο. Κατανοεί την αξία της εθνικής υπόστασης και αγωνίζεται για την προάσπιση της εθνικής ακεραιότητας, χωρίς εθνικές υπεροψίες και εθνικισμούς. Έτσι, θεμελιώνεται η αγάπη προς την ιδιαιτερότητα των άλλων εθνών, κυριαρχεί ο σεβασμός στ' ανθρώπινα δικαιώματα και αποφεύγονται οι αντιπαλότητες και οι κρατικές σκοπιμότητες. Διασφαλίζεται το δίκαιο των μειονοτήτων και υπερισχύει η ειρήνη έναντι του πολέμου.

Τέλος, οικονομική ανάπτυξη χωρίς ανεκτικότητα δεν υφίσταται. Μέσα από τις αντιτιθέμενες απόψεις εκφράζεται η δημιουργία, η πειθαρχία στο συγκεκριμένο εργασιακό χώρο και κατ' επέκταση η παραγωγικότητα και η τεχνολογική εξέλιξη. Μέσα από τις διαφοροποιήσεις κατακτιέται η τεχνογνωσία και αναπτύσσεται γόνιμα ο οικονομικός ανταγωνισμός...

<https://stefanu.wordpress.com>

ΚΡΙΤΗΡΙΟ

ΚΕΙΜΕΝΟ	
<p>Η ανεκτικότητα είναι ένας κανόνας για να ζούμε στη δημοκρατία. Αλλά πρέπει να γνωρίζουμε ότι η δημοκρατία δεν είναι ένα βολικό και εύκολο καθεστώς. Απέναντι στα παραδοσιακά καθεστώτα, που ήσαν περισσότερο ομοιογενή και περισσότερο ιεραρχικά, όπου φίλοι και εχθροί ήσαν καθαρά προσδιορισμένοι, όπου ο καθένας γνώριζε ποιον να εμπιστεύεται και τι πρέπει να πιστεύει, η δημοκρατία είναι ένα καθεστώς όπου είναι «κουραστικό» να ζει κανείς.</p> <p>Ανεκτικότητα σημαίνει να αποδέχεσαι ότι πρέπει να ζεις μαζί με πράγματα που τα αποστρέφεσαι: τη θρησκεία του άλλου, για παράδειγμα, τον ερωτισμό του, τις συνήθειές του. Να ανέχεσαι σημαίνει να αρνείσαι να αποκλείεις τον άλλον για τις ιδέες του ή για τη θρησκεία του. Αλλά η ανεκτικότητα δεν πρέπει να συγχέεται με την αδιαφορία. Έχω τα δικά μου κριτήρια αξιολόγησης. Μπορώ να συζητώ, να λέω ότι ορισμένες γνώμες ή συμπεριφορές μου φαίνονται κακές. Η μόνη επιφύλαξη είναι πάντοτε ο σεβασμός του άλλου. Η ανεκτικότητα δεν είναι το να λέμε «ναι» σε όλα, αλλά είναι το να μπορούμε να εκφράζουμε αντίθετες γνώμες χωρίς εχθρότητα, χωρίς ποτέ να προσφεύγουμε στη βία, για να επιβάλλουμε τις ιδέες μας. Η ανεκτικότητα πρέπει να είναι αμοιβαία. Χρειάζεται να αποδεχόμαστε ότι και οι άλλοι μπορούν να μας ασκούν κριτική, να εκφράζουν γνώμες αντίθετες προς τις δικές μας.</p> <p>Υπάρχει μια ορισμένη επιτρεπτικότητα που λέει ότι όλες οι γνώμες είναι σεβαστές. Αυτό είναι απολύτως εσφαλμένο. Όλα τα πρόσωπα είναι σεβαστά και όχι όλες οι γνώμες. Εξάλλου, η πρόοδος της ανθρωπότητας συντελείται με την έλλειψη σεβασμού για μη αξιοσέβαστες γνώμες. Συγχέουν υπερβολικά την ανεκτικότητα με το «όλα είναι σεβαστά». Να ανεχόμαστε σημαίνει να μπορούμε να συζητάμε για όλα και αυτό είναι ένας καλός ορισμός της δημοκρατίας. Αντίθετα, το να αρνούμαστε τη συζήτηση, το να λέμε ότι ορισμένες γνώμες είναι αδιαμφισβήτητες, είναι αντίθετο προς τη δημοκρατική λειτουργία. Στη χώρα των Βάσκων, για παράδειγμα, δεν μπορεί κανείς να ασκήσει κριτική στις εθνικιστικές ιδέες χωρίς να τον θεωρήσουν μισαλλόδοξο. Ωστόσο, εγώ είμαι ανεκτικός, γιατί δεν απαγορεύω σε κανέναν να είναι εθνικιστής. Αλλά έχω το δικαίωμα να λέω ότι οι εθνικιστικές ιδέες δεν είναι καλές για τη δημοκρατία.</p> <p>Χρειάζεται πάντοτε να θυμόμαστε ότι η ανεκτικότητα είναι μια «πολυτέλεια», όπως είναι και η δημοκρατία. Και οι δυο τους έχουν πληρωθεί πολύ ακριβά. Είναι μια πολυτέλεια, όπως μας το θυμίζει ο Νίτσε στη «Γενεαλογία της ηθικής», για την κατάσταση της οποίας χρειάστηκε να χυθούν πολλά δάκρυα και πολύ αίμα. Η ανεκτικότητα είναι μια κατάκτηση που πρέπει να υπερασπιζόμαστε με κάθε τίμημα, μια κατάκτηση της οποίας</p>	

οφείλουμε να σεβόμαστε τους κανόνες. Στον 18ο αιώνα, στη διάρκεια των συζητήσεων που αναστάτωσαν το Κογκρέσο της Φιλαδέλφειας για το αν οι άθεοι θα μπορούσαν να ψηφίζουν στις αμερικανικές εκλογές - ο Λοκ τους είχε αποκλείσει, επειδή τίποτε δεν εγγυόταν την αξία του όρκου τους - ο Τζέφερσον έκανε μια λογική δήλωση: «Αν ο γείτονάς μου δεν με χτυπάει, αν δεν κλέβει το πορτοφόλι μου, μπορεί να πιστεύει σε έναν ή δύο ή τρεις θεούς...». Το όριο του απαράδεκτου είναι το να προκαλείς μια ζημιά, μια βλάβη σε κάποιον. Στις αρχές της «Θείας Κωμωδίας» του Δάντη, η Βεατρίκη λέει στον ποιητή: «Πρέπει να φοβόμαστε μόνον τα πράγματα / που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κακό σε κάποιον. / Τα άλλα όχι· δεν είναι τρομερά».

Ένα πρόβλημα που τίθεται σε όλη την Ευρώπη, στους κόλπους των συγκροτημένων κρατών, είναι το ζήτημα της μετανάστευσης, της παραχώρησης ή όχι της ιδιότητας του πολίτη στους μετανάστες. Επανεμφανίζεται το ίδιο πρόβλημα: να συγγέουμε δηλαδή τον πολίτη με τον αδερφοποιτό. Στη δημοκρατία δεν είμαστε αδερφοποιτοί, αλλά είμαστε δυνητικά αδέρφια με βάση το νόμο. Οφείλουμε να ξεχάσουμε την ιδέα ότι η κοινωνία θα έμοιαζε με μια μεγάλη οικογένεια. Καμιά κοινωνία δεν είναι σήμερα εθνικά ομοιογενής και η δημοκρατία ποτέ δεν υπήρξε η υπεράσπιση της εθνικής ομοιογένειας. Αλλά αυτό το ζήτημα δεν πρέπει να συγγέεται με έναν πόλεμο πολιτισμών, στον οποίο δεν πιστεύω. Ζούμε ήδη σε μια παγκόσμια κοινωνία. Υπό την επίδραση των επικοινωνιών, του χρήματος, των ταξιδιών, η κοινωνία είναι σχετικά ενοποιημένη, αλλά δε διαθέτει ούτε κοινή νομοθεσία ούτε κοινή δικαιοσύνη. Έχουμε όλα τα μειονεκτήματα του παγκόσμιου κράτους χωρίς κανένα από τα πλεονεκτήματά του...

Η φιλοσοφία είναι, κατά τη γνώμη μου, στενά συνδεδεμένη με τη δημοκρατία. Η φιλοσοφία αντιπροσωπεύει στο διανοητικό πεδίο αυτό που είναι η δημοκρατία στο πολιτικό. Και οι δυο τους έχουν σκοπό την αυτονομία του ατόμου και - στην περίπτωση της φιλοσοφίας - την αυτονομία του ατόμου απέναντι στην παράδοση, τη θρησκεία, τις παραδεδεγμένες ιδέες. Για τους πολίτες η φιλοσοφία είναι η καλύτερη άμυνα ενάντια στους φανατισμούς.

(Φερνάντο Σαβατέρ, εφημ. «ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ»,
10/10/04)

A. Γράψε στο τετράδιό σου την περίληψη του κειμένου (100 λέξεις).

B1. «Έχουμε όλα τα μειονεκτήματα του παγκόσμιου κράτους χωρίς κανένα από τα πλεονεκτήματά του...»: να σχολιάσετε σε μία παράγραφο το περιεχόμενο του χωρίου.

B2. Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- «Θείας Κωμωδίας»

- «Πρέπει να φοβόμαστε μόνον τα πράγματα / που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κακό σε κάποιον. / Τα άλλα όχι· δεν είναι τρομερά».

- είναι «κουραστικό»

B3. α. Να επισημάνετε τη δομή και τους τρόπους ανάπτυξης της 3^{ης} παραγράφου.

β. Γράψτε δύο τίτλους για το κείμενο, χρησιμοποιώντας λογικά και συνυποδηλωτικά, αντίστοιχα, τη

γλώσσα.

B4. Ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί ο Σαβατέρ στην 4^η παράγραφο; Πιστεύετε πως εξυπηρετούν τις προθέσεις του;

B5. Γράψε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις: *αποστρέφεται, επιφύλαξη, τίμημα, μειονεκτήματα, συνδεδεμένη.*

Γ. Στην εποχή μας αναζωπυρώνονται παντού φαινόμενα φανατισμού, εθνικισμού και μισαλλοδοξίας. Ποιον αντίκτυπο έχουν στις ανθρώπινες κοινωνίες αυτά τα φαινόμενα και μεποιους τρόπους νομίζετε ότι τα άτομα μπορούν να συνυπάρχουν ειρηνικά στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες. Το κείμενό σου να έχει τη μορφή ομιλίας την οποία θα εκφωνήσεις στα πλαίσια ενός ευρωπαϊκού προγράμματος με θέμα «Ευρωπαϊκός πολιτισμός και πολυπολιτισμικότητα».

Πηγή: <http://dimichri65.blogspot.gr/>

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΖΗΤΟΥΜΕΝΑ

1. Γράψτε ένα κείμενο στο οποίο θα επιχειρηματολογήσετε, για να μεταπείσετε κάποιους συμμαθητές σας που πιστεύουν ότι η διαφορετικότητα έχει βιολογική βάση. Γράψτε ένα κείμενο επιχειρηματολογίας, όπου θα υποστηρίζετε το δικαίωμα των ανθρώπων στην ισότητα αλλά και τη διαφορετικότητα.
2. Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι οι άνθρωποι εκδηλώνουν ρατσιστική συμπεριφορά;
3. Να αναφερθείτε σε περιστατικά ρατσιστικής συμπεριφοράς στην καθημερινή ζωή.
4. Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του ρατσισμού;
5. Ποιες οι συνέπειες του ρατσισμού;
6. Με αφορμή τα συχνά φαινόμενα ρατσισμού που προβάλλονται στα ΜΜΕ, να γράψετε ένα άρθρο για την ιστοσελίδα του σχολείου σας στο οποίο θα παρουσιάσετε τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος. (400 – 450 λέξεις).
7. Μια όψη του κοινωνικού ρατσισμού που εμφανίζεται συχνά στην εποχή μας είναι οι ποικίλες διακρίσεις σε βάρος ατόμων με ειδικές ανάγκες, γεγονός που τους στερεί θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτό της ισότιμης ένταξης στο κοινωνικό σύνολο, της εργασίας, της φυσιολογικής και αξιοπρεπούς διαβίωσης. Σε μια ομιλία που πρόκειται να εκφωνήσετε σε εκδήλωση που διοργανώνει το σχολείο σας, αφού εξετάσετε πώς αντιμετωπίζει η κοινωνία μας τα άτομα με αναπηρία, να διερευνήσετε το ρόλο της πολιτιστικής δημιουργίας στη συνολικότερη καταπολέμηση του ρατσιστικού φαινομένου.